

ta non sufficeret, ut re vera sufficit, ad evitandum absurdum in quinta objectione illatum...

QVÆSTIO DECIMA.

De reviviscencia meritorum per subsequentem justificationem.

304 De hac materia egregie inter omnes tractat Scotus 4. disp. 23. q. un. art. 2. ubi in fine articuli eam conclusit famosa illa...

ARTICULVS PRIMVS.

An merita reviviscant quoad totum suum valorem.

305 Prima Difficultas est, an merita mortificata reviviscant quoad totum suum valorem, & jus, quod antea habuerunt respectu præmiæ essentialis...

306 Tandem probatur a posteriori, quia si reviviscerent quoad præmiæ accidentaliter tantum, vel juxta dispositionem resurgentiæ, sequeretur hominem, qui triginta, vel pluribus...

annis semper jejuniis, & aliis virtutum operibus se exercuit, & paulo ante mortem in aliquod mortale lapsus est, ad middra merita resurgere...

Sed Obiicies Primò, similiter se habent bona ad remunerationem, sicut mala ad punitionem, sed peccata, à quibus homo fuit per justificationem liberatus non redeunt per aliquid subsequentem...

308 Respondeo ad prima varias esse solutiones, ut videre est apud Valquez disp. 221. plausibilis tamen, ac magis recepta solutio est, quàm Scotus assignat in terminis...

Secundò obiicies: si merita per peccatum mortale non penitus extinguuntur, sed impediuntur, & mortificantur, ergo adhuc in inferno non sunt merita extincta, sed impedita, & mortificata...

dicti, non autem penitus extingui, sermo est de peccato in statu vite, in quo est auferibile, & remissibile non verò de peccato in statu damnationis, in quo est inauferibile, & factum est penitus irremissibile...

310 Tertio obiicies: Si opera bona in statu gratiæ facta, & per peccatum mortificata, per subsequentem, & novam justificationem reviviscant, idem dicendum erit de operibus bonis etiam in statu peccati factis, quod per novam justificationem reviviscant...

311 Quarto obiicies, quod saltem merita non reviviscant quoad totum suum valorem, quia hinc sequeretur melioris esse conditionis qui peccat, & postea relinquit, quàm si nunquam peccasset...

312 Quinto tandem obiicies, quod præcipuum fundamentum nostrum, quod erat per peccatum superveniens non extinguitur, nec aboletur in præcedentium meritorum ad gloriam, sed tantum mortificari, & impediti, atque idè sublati per penitentiam peccati, statim pristinum illud jus ad gloriam in integro reviviscere...

Respondeo fundamentum Scoti persisteret, quod cum homo peccat, non petit jus ad præmiæ præcedentibus meritis debitum, sed solum suspenditur, non enim potest aliter illud jus perire, ut notat Lugo disp. 1. c. 1. m. 24. nisi volente Deo...

ARTICULVS SECVNDVS.

An merita reviviscant ex iustitia, an verò ex misericordia Dei.

Tres sunt sententiæ in hac controversia, duæ extremæ, & una media. primæ extremæ docerentur hinc in Dei misericordiam reducantur, pro qua plures citantur auctores...

Communior, & verior sententiæ, quæ est media inter utramque asserit merita partim ex iustitia, partim ex Dei misericordia reviviscere, neque hanc meritorum reviviscenciam ita ponendam esse ex natura rei, quin involvat maximam misericordiam...

Inquit primò dici posse uno modo, quod hæc est superabundans bonitas, & misericordia divina; quia bona semper vivunt in ejus acceptatione, bona inquam, meritoria, & semper esset eis præmiæ retribuendum, nisi esset dispositio recipiens propter novam culpam...

vinā remanent; unde sicut Jurista dicere solent, quod alicui remanet aliquid jus, cui tamen non remanet, vel non competit actio propter aliquid impedimentum; ita habenti bona merita in acceptatione divina, mortificata tamen per peccatum mortale remanet totum jus, quod correspondet illis meritis ad vitam aeternam; sed non remanet actio, quāquā ille est inimicus; cessante autem inimicitia contracta per novum peccatum mortale, non redit novum jus, sed competit actio secundum jus antiquum; In mortali autem remissio nec jus remanet nec actio, quia nec Deus jus habet vindicandi in istum, ita enim perfectē Deus remittit peccatum istius, ut nec actio sibi remaneat ad vindicandum. Deinde assignat Scotus secundam responsionem dicem; Quamvis hoc sit bene dictum in commendationem misericordiae divinae, tamen potest aliquo modo reduci ad iustitiam hoc modo; peccatum non remittitur, nisi ad minus debitum poenae aeternae committetur in debitum poenae temporalis, qua commutatione facta nunquam regulariter remittitur illa culpa, nisi illa poena solvatur in se, vel in poena aequivalenti; & per consequens remissio peccato mortali in se primo & in poena soluta post, nihil iuris remanet, per quod ab illo sit exigenda poena aliqua pro illo peccato; sed post meritum aliquod vita aeterna dignum nunquam dignitas ista ad bonum aeternum commutatur secundum iustitiam in bonum temporale; igitur nunquam expirat illud jus, quousque bonum aeternum sit solum; sed illud non solvitur in viatore, dum est viator; ergo semper manet illud jus; tamē quando est suspensum per peccatum mortale, tunc non competit sibi executio iuris sui. Hinc tandem deducit Doctor, quod non est simile de remuneratione meritorum mortificationem, & de reditione peccatorum remissionem; non solum propter Deimisericordiam, quod unque verum est, sed etiam propter istam iustitiam commutantem sibi aeternum in temporale non sic autem hic idem est loquendo de meritis.

316 Ex his igitur iuris clarē constat, quomodo Scotus aperte fiat pro hac sententia media, quod meritum reviviscencia partim ex misericordia Dei fit spectanda, & partim ex iustitia late sumpta iustitia, prout inter Deum, & hominem intercedere potest iuxta dicenda in 3. lib. disp. de satisfactioe Christi. Hanc tamen mediam sententiam non omnes eodem modo defendunt Cardinalis de Lugo disp. 11. cit. sec. 1. sic rem declarat, casu quo peccatum remitteretur per condonationem extrinsecam posse antiquam merita non reviviscere, quia postea Deus remittere culpam non condonando poenam aeternam totalem, ac proinde servando sibi ius non praemiandi antiqua merita; posse etiam reviviscere Deo condonante totam poenam aeternam, qua condonatio facta non permanet cum iure ad non praemianda antiqua merita in poenam peccati remissi, & tunc omnia merita reviviscerent. Si autem Deus remitteret peccatum per habitualem gratiam, haec totam dignitatem poenae aeternae extingueret, & ista antiqua merita reviviscerent; si tamen Deus vellent contra existentiam gratiae perentis actu ut Deus totam poenam aeternam remitteret, talem remissionem non exhibere, tunc etiam possent antiqua merita non resurgere, quod de potentia absoluta tantum potest contingere, ita dicitur num. 20. & 21. Certum quicquid sit de soliditate huius discursus; certum est in principis nostris omnino invalidum esse iuxta quae diximus disp. praeced. quae ultim. de peccato habituali num. 328. & 329. & 361. omnino impossibile esse dignitatem poenae aeternae permanere culpa remissa nam vel culpa habitualis in illa ipsa dignitate aeternae poenae formaliter consistit, ut ibi statuimus; vel certe dignitas poenae ab ipsa habituali culpa in conservari dependet, unde cessante culpa, ipsam quoque poenae dignitatem cessare esse necesse.

317 Alii vero committunt sic rem declarant; nam quatenus peccator iuvatur ad penitentiam faciendam, dicunt esse opus misericordiae; quatenus autem condonatio peccato per penitentiam antiqua merita redeunt, docent esse opus iustitiae quippe quae de iustitia premium postulant, quod declarat exemplo illius, qui multa obsequia impedit in lutum Principem, a cuius gratia postea cadit, nam si rursus in ejus amicitiam admittatur, cum ipso redunt omnia antiqua merita, quae de iustitia existunt condignum premium apud Principem, ita rem declarare videtur Calpenis loco citato, cum aliis pluribus. At neque hic discursus quaestio satisfaci, nam certum est apud omnes merita ex misericordia Dei reviviscere, quatenus ex Dei misericordia penitentia, & iustificatio contingit, neque de hoc est quaestio, imò hoc totum libentissimè concedit etiam, Valquez ipse loco citato, dum inquit, quod tota Dei misericordia est, quod homo poenitatur, vel iustificatur, supposita vero semel iustificatione, inquit, omnino opus esse, quo merita reviviscant, alioquin si hoc quoque ex misericordia Dei oriretur, iam non haberent merita veram dignitatem, itaque tota quaestio est, an supposita semel iustificatione ex Dei misericordia, alia nova misericordia intercedat in reviviscencia meritorum, an verò reviviscant ex natura rei, & ex iustitia,

nulla nova intercedere misericordia. Neque exemplum quod afferunt ad id declarandum, est satis ad rem; nempe de obsequiis Principi impensis, quia non omnia obsequia Principi impensa sunt ei iure aliquo rigorose facta sicut sunt obsequia Deo impensa; unde sapē tenetur Princeps illa remunerare, etiam si nollit hominem illum in pristinum amicitiam restituere; tūm quia quaevis offensa peccati mortalis Deo illata postulat pro condigna poena oblivionem omnium meritorum praecedentium non autem quae visus offensa facta Principi, & ideo longè dispar est ratio.

Itaque dicendum cum Scoto loc. cit. misericordiam Dei intervenire, non solum in eo, quod homo poenitatur, & iustificatur, hoc enim est certum, & citra controversiam; sed etiam in eo, quod Deus ratione peccati hominem non privaverit in perpetuum omni iure, quod ex meritis praecedentibus poterat habere, nam peccatum tota hac poena dignum erat ob suam gravitatem, & in tali casu licet poenae iustificaretur, merita non reviviscerent, sed adhuc illis careret in poenam peccati praecedentis; unde colligitur falsum esse, quod dicebat Valquez, iustificatione semel ex misericordia Dei supposita, reviviscere merita omnino ex natura rei, & ex rigorosa iustitia nullatortus, misericordia Dei intervenire; hoc, inquam, falsum est, quia potuit Deus ab initio decernere premiare tantum actus condignos, dum peccato illorum condignitas non mortificaretur, & impediretur; postea vero est condignitas revivisceret illos non premio afficere, quo casu actus reviviscerent, ut condigni, & non ut meritorii proximè, ac veluti in actu secundo, quia deficeret illis extrinseca ordinatio, qua modo in meritorum reviviscencia intervenit, & haec est nova misericordia, qua necessaria est ad meritum reviviscencia ultra gratuitam iustificationem; quare in hoc sensu non solum est opus misericordiae peccatorem ad dignè penitentiam juvare; sed etiam per penitentiam ad gratiam resiliunt antiqua merita recuperare, quae iure poterant propter peccatum praeteritum negari, ut rectè declarat Suarez, Amicus, & Ovid. loc. cit. & Beccanus de penitent. cap. 34. quae 2.

318 At inquit Averſa cit. qu. 6. de penit. sect. 2. concedendum non esse, potuisse fieri propter modum poenae, ut Deus acceptare amplius nollit merita priora, etiam si homo resurgat quamvis potuisset Deus per modum conditionis cuiusdam definire; ut merita non amplius acceptarentur ad gloriam, si homo post illa caderet; Ratio est, inquit, quia dum peccatum remittitur, non remanet meritis dignus tali poena; alioquin peccatum remissum non esset; ergo fieri non potest, ut in poenam peccati, postquam fuerit remissum, privetur homo poenitis suis praecedentibus meritis; unde sicut non potest homo iustus per modum poenae privari aeterna gloria; ita non potest ei per modum poenae inferri perpetua amissio priorum operum. Verum haec ratio non concludere videtur, quia bene potest esse peccatum remissum totaliter quod culpam, licet non quoad aliquam poenam, qualis est in proposito privato meritorum praecedentium; solum enim debitum poenae aeternae reponatur esse cum remissione culpae mortalis, non debitum alterius poenae; Neque valet paritas inducta de homine iusto, qui per modum poenae privari non potest aeterna gloria; quia ubi non est culpa, nulla potest iustus infligi poena, ac in proposito supponitur in homine illo fuisse culpa. Deinde neque non dicimus ad defendendum, in reparatione meritorum necessarium esse novam Dei misericordiam ultra gratuitam iustificationem sublequentem, opus esse afferere, quod peccatum sit dignum, ut puniatur privatione praemii actus digni redivi; quia adhuc actus dignus redivivus poterat non esse meritorius, quia Deus illum privaret praemio in iure peccati; sed quia tantum fuit ab initio constitutus meritorius dependenter ab illius duratione non interrupta, sed ab illius dignitate non mortificata, ut bene advertit Ovid. cit. unde peccatum potest esse tantum conditio ut actus meritorius non esset, quia sicut Deus nullo existente peccato potest pro sua voluntate actum bonum non ordinare ad praemium; ita potuit illum constituitur meritorum cum ea limitatione tantum pro tempore, quo illius dignitas interrupta non fuerit; Vt ergo defendamus in meritorum reparatione ultra gratuitam iustificationem, intervenire quoque novam Dei misericordiam, iustitiam ut homo possit homo privari a Deo praemio meritorum praecedentium, vel quod nolit Deus acceptare amplius priora merita sive in poenam peccati, sive per modum cuiusdam conditionis modo iam explicato, quod etiam magis dicere praestabit ad evitandam difficultatem infra tangendam nu. 319.

319 Quod autem hoc adhuc non obstante, in meritorum reviviscencia aliquid etiam miscetur de iustitia, late sumpta iustitia, prout inter Deum; & hominem intercedere potest, extrinseca probatur, quia semel supposita leges, ac extrinseca ordinatione, qua voluit merita ita acceptare, ut reviviscere, & reparari possent: iam ex iustitia quoque inferunt, ac postulant praemium, quia ut inquit Suarez, Deus ex iustitia tenetur leges

leges suas servare in remuneratione meritorum statuas, qua ratione dixit Apostolus iam citatus Deum non esse iniustum, ut obliviscatur operis nostri; essent enim contra iustitiam supposita lege praesenti, si illa merita non restituere. Confirmatur, quia si considerentur opera ipsa secundum de hominis iustitiam, antequam in peccatum labatur, ea digna sunt praemio aeternae vitae, & sunt merita de condigno, quippe quae in gratia facta sunt, & ex gratia, atque ideo jus habent ad gloriam, quod licet per novum peccati adventum suspendatur, non tamen tollitur, & extinguitur, ut inquit Doctor loc. cit. quia propter peccatum non amiserunt, quin in gratia facta sint, & ex gratia; ideo adhuc retinent dignitatem quasi fundamentalem, ut possint a Deo denud acceptari, etiam si fuerint interrupta; ergo ut sic habent aliquid de iustitia, vel potius condignitate, ut ad idem praemium acceptentur, supposita semel liberalitate Dei, ac eius extrinseca ordinatione, de non extinguendis propter peccatum peccatum antiquis meritis.

321 Ex quo tandem inferitur, abique fundamento afferere Vulpium loc. cit. supposita communi lege Dei semel gratiosè paciscentis pro operibus bonis in gratia, & ex gratia factis reddere ex iustitia praemium vitae aeternae, opus esse merè iustitiae eorum reviviscencia in iustificatione sublequenti; Hoc, inquam, dicitur abique sufficienti fundamento; nam ut supra dictum est, sicut Deus nullo existente peccato potest pro sua voluntate actum bonum non ordinare ad praemium, cum id praeteritum pondeat ex ejus acceptatione, ita potuit illum constituitur meritorum cum ea limitatione tantum pro tempore, quo illius dignitas interrupta non fuerit, & placere negari non potest, quod potuerit Deus ab initio decernere premiare tantum actus condignos, dum peccato illorum condignitas non interrupta periret; ergo quod modo acceptetur denud, ut meritorii vitae aeternae, non obstante tali interruptione, non provenit tantum ex suppositione communis legis Dei semel gratiosè paciscentis pro operibus in gratia factis reddere ex iustitia praemium vitae aeternae, ut Vulpes dicebat; sed ulterius exigitur novus favor, & nova extrinseca ordinatio, qua ex iure beneficiato voluit illa opera jam in statu gratiae elicita acceptare denud, ut vitae aeternae meritoria, non obstante tali interruptione; & haec est nova misericordia, quam dicebamus modo intervenire in meritorum reparatione, atque ideo falsum esse, quod sic opus merè iustitiae, ut Vulpes dicebat cum Valquez.

Solvuntur Obiisiones.

In oppositum Primò obiicitur, meritorum reviviscenciam fieri ex sola Dei misericordia; quia merita per peccatum mortificata non possunt reviviscere, nisi peccatum tollatur; sed peccatum ab homine non tollitur ex iustitia, sed ex sola misericordia; ergo etiam merita mortificata non redeunt ex iustitia, sed ex sola misericordia. Deinde peccator nullum praemium ex iustitia debere potest, ergo per peccatum superveniens iustus privatur omni iure ad vitam aeternam debitam pro meritis antecedentibus, & ideo reviviscencia illorum meritorum est opus solius misericordiae. Rursus per peccatum de rigore iustitiae meretur homo privari omni simpliciter bono; ergo reparatione meritorum praecedentium soli Dei misericordiae tribuitur in eius conversione. Denique si Deus moveretur ex meritis mortificatis ab ea praemianda in penitente iustificato ergo ex eisdem moveretur ad dandam gratiam peccati, ut à peccato resurgat, & consequenter poterit homo per merita praecedentia mereri sibi reparationem lapsus futuri.

323 Respondeo, haec, & similia argumenta probare solum primam partem nostrae sententiae, quod nimirum in meritorum reparatione interveniat utique Dei misericordia, non tamen sola; nam si ablato peccato per penitentiam, ex sola misericordia Deus conferret praemium illis meritis correspondens, iam non conferret illud propter ipsa merita, sed ex mero suo beneficiato, atque ideo non reviviscerent in ratione meriti, alioquin deberet illis ex iustitia conferri praemium; nam ex Concilio Tridentino, ubi intercedit vera ratio meriti cum omnibus conditionibus ad meritum de condigno requisitis, ibi intercedit iustitia, ut Deo dante dicemus 3. lib. in materia de merito. Ad primum, itaque gratis concedimus totam esse Dei misericordiam, quod homo poenitatur, & iustificatur; item ultra haec gratiosam iustificationem, intervenire novam misericordiam in liberali promissione Dei fundatam, qua ab aeterno decrevit, & promisit dare hominibus praemium omnium meritorum, etiam mortificatorum, si modo in gratia decedat; haec inquam, est nova misericordia distincta à prima, qua potuit oppositum ordinare; haec autem duplici misericordia supposita, totum quod sequitur in meritorum reparatione, fit ex iustitia, adeo quod, ut uno verbo dicam, illa repa-

ratio supponit misericordiam, & perficitur per iustitiam. Ad secundum, peccatori lapsio à statu gratiae utique nullum debetur praemium ex iustitia; non quia pro peccato superveniens privatus sit omni iure ad vitam aeternam meritis praecedentibus debitam; sed quia pro peccato tale jus est omnino suspensum, & impeditum; unde in eo statu merita praecedentia retinent adhuc dignitatem fundamentalem, non formalem, vel ut loquitur Scotus, retinent dignitatem remoram, licet non proximam; sublato autem semel hoc obice, & impedimento, redunt merita praecedentia ad totum jus, & valorem pristinum, & ideo ex iustitia praemium postulant, & non ex sola Dei misericordia; vide dicta superius nu. 312.

Ad tertium, probat solum, quod supra diximus, ultra gratiosam iustificationem adhuc novam intervenire misericordiam fundatam in liberali promissione, qua decrevit, & promisit dare hominibus praemium omnium meritorum etiam mortificatorum, etiam si per peccatum de rigore iustitiae meretur homo privari praemio meritorum praecedentium; haec tamen misericordia supposita, quod sequitur fit ex iustitia, quia merita telurgentia acquirunt dignitatem proximam ad gloriam, quae prius erat remota, & suspensa ex impedimento peccati, & in iura talium meritorum Deus dat gloriam, & non ex mero suo beneficiato; adeo hęc meritorum reparatione supponat quidem misericordiam, sed perficitur per iustitiam. Ad quartum, Scotus dist. 22. cit. art. 2. in fine non habet inconveniēti Deum aliquo pacto moveri ad dandam gratiam peccatori, ut à peccato resurgat, ut constet ex eius verbis ab initio quaestiois relatis numer. 304. non quidem ex iustitia, aut ex fidelitate, sicut moveret ex contritione ad dandam primam gratiam, cum nulla de hoc in Scriptura extet promissio; sed ex misericordia, & benignitate sua, qui aliquo modo praeterita merita mortificata acceptat, ut gratiam conferat ad resurgendum; imò ut inquit Doctor in hoc maxime elucet summa Dei benignitas ergo hominem, quia fit eius mansurus sit, sive lapsurus, non eruat ista in oblivione totaliter coram Deo.

Secundò e contra obiicit Valquez, probando, reparationem priorum meritorum fieri ex sola iustitia fundata in actu contritionis; quia per illam peccator condignè satisfaciendo Deo ad equalitatem; sicut enim per peccatum auferatur se à Deo, ita per contritionem convertitur se ad Deum; ergo tantum reddit Deo, quantum abulit, & ideo nequit ulterius privari suis bonis, quae antea habebat, sed debent illi ex iustitia omnia restitui; sicut si quis haberet antea Regem debitorem, & postea offenderet Regem, sed rursus ei condignè satisfaciendo pro offensa, tunc Rex non esset liber à solvendo debito priori.

Respondeo primò negando assum ptum, quod, scilicet, peccator, dum convertitur in Deum, condignè satisfaciendo Deo, & ad equalitatem pro offensa Deo illata, ut dictum est supra in hac disputatione nu. 232. & 248. atque ideo debet non potest hoc modo ex vi penitentiae, tanquam ex condigna satisfactioe offensa, hanc meritorum reparatione ordina. Deinde quando etiam concederetur per contritionem condignè satisfaciendo Deo pro culpa, adhuc neganda est ultima consequentia, quod fieri debeat restitutio meritorum ex iustitia in ipsa contritione fundata, & ratio est, ut notat Beccanus, quia licet satisfieri pro culpa, non tamen pro omni poena, ac proinde post culpam commissam, ac etiam remissam, potest illa poena remanere, ut nempe in poenam illius culpae iustè privetur peccator omnibus praecedentibus meritis, ac praemio illorum. Neque in hoc ulla potest assignari repugnantia, nisi forte quod infra tangemus nu. 351. ut supra diximus contra Averſam num. 319. sicut enim humane leges decernunt, ut qui furatus est centum aureos, licet postea illos restituat, non ideo evadat poenam à lege constitutam; & ut hereticus ipso facto sit privatus omnibus bonis, nec illam poenam effugiat, quantumvis Ecclesiae postea satisfaciatur; ita potest iuste Deus statuire, ut mortificatus peccans, ipso facto irrevocabiliter amittat priora merita, quantumvis postea resurgat, & pro iniuria satisfaciatur. Tandem post homo iustificatus peccato etiam sine contritione, & penitentia perfecta, ut patet in attrito, qui sine contritione iustificatur in Sacramento; imò de potentia Dei absoluta per solam infusionem gratiae habitualis iustificari potest absque omni ejus actu, ut superius dictum est qu. 4. & tamen quocumque ex his modis iustificetur, semper priora merita reviviscerent; falsum est ergo hanc meritorum restitutionem fieri ex sola iustitia in actu contritionis fundata, ut contendit Valquez, de illo autem exemplo in argumento adducto quantum valeat, dictum est nu. 317.

Tertio arguit Valquez, merita iustorum per se, & natura sua sunt digna aeterno praemio, etiam si peccatum interponatur, dummodo postea auferatur, & homo tandem in gratia decedat; ergo Deus non potest facere, quin homo à peccato resurgens maneat dignus premio praecedentium meritorum; ergo non potest facere, ut merita non reviviscant, atque ideo

talis meritum in reviviscencia sequitur ex natura justificationis à peccato. Respondeo duo esse spectanda in meritis nostris primò perfectionem, ac condignitatem, quam habent ad præmium eo ipso, quod à gratia procedunt; deinde legem, seu promissionem Dei, quæ taxat præmium, quod constituit nobis dare pro bonis operibus, ex quo sequitur nos non habere ius iustitiæ ad præmium, nisi juxta modum divinæ promissionis, ut bene dicitur Beccanus *loc. cit.* Certum autem est Deum non cogi promittere præmium, secundum omnem modum, sed sicut ipsi placet, sicut enim poterat non se obligare per promissionem ad illa præmianda, ita poterat non se obligare, quoties per supererogatum peccatum essent interrupta; quo casu posito nullum planè ius habemus ad præmium præcedentium meritorum, si peccatum intercessisset; licet enim in ipsis meritis esset quedam condignitas ad præmium; hæc tamen prodesse non potest, nisi secundum legem à Deo taxatam, & promissionem ejus, & hinc negandum sunt illationes in argumento deductæ, & meritum reviviscencia ostendit intrinsecè ex natura justificationis, quia vera non ostenditur in casu posito, si nempe Deus promississet præmium sub conditione jam explicata: unde quod sequitur meritum reviviscencia, attendendum est ex utroque capite jam insinuat, nimirum ex dignitate meritorum, & ex hoc capite concurrunt misericordia.

327 Dices, si ergo permanentia meritorum in acceptatione divina solum est ex liberali Dei promissione, jam talis meritum reparatio erit totaliter ex misericordia, & nullo modo ex iustitia; imò ea sublata nullum esset discrimen inter peccata remissa, & merita mortificata, quia tam hæc, quam illa non redirent. Respondeo in primis nos non asserere permanentiam meritorum in acceptatione divina ita esse ex liberali Dei promissione, ut omnino excludenda sit condignitas meritorum, hæc enim quoque suo modo concurrunt ad talem permanentiam; Neque hinc sequitur meritum reparationem esse totaliter ex misericordia, & non ex iustitia; sicut enim in merito de condigno hæc promissio non officit, imò confert ad hoc, ut meritum ex iustitia retribuat, ut dicemus sequenti libro in tractatu de Merito; ita in proposito dicendum est, homini ex suppositione justificationis, & divinæ promissionis, ex iustitia deberi præmium pro meritis præcedentibus, atque adeo merita ex iustitia reviviscere; quamvis ipsa justificatio à divina promissione non dicantur esse ex iustitia, & vi intrinseca operum, unde argumentum ad summam probat, hic non intervenire veram, & rigorosam iustitiam: quod gratis concedimus, quia talis non datur in Deo in ordine ad creaturas, ut libro sequenti suo loco dicemus. Neque etiam hinc sequitur nullum esse discrimen inter peccata remissa, & merita mortificata, adhuc enim illud veniat discrimen à Scoto insinuat, quia peccata per infusione gratiæ penitus tolluntur, unde nullum Deo remanet jus puniendi hominem pena æterna pro illis peccatis præcedentibus us jam remissis; at merita non ita penitus tolluntur, quia semper in eis manet condignitas remota, & fundamentalis ad præmium, ratione cuius potest Deus ex sua misericordia efficere, ut homo qui per peccatum sit indignus præmio suorum meritorum, rursus per penitentiam, & gratiam fiat dignus, & capax illius præmii. Alia quadam obicit Vulpes *loc. cit.* quæ facile solvantur ex di- & obicit Vulpes facio, cum præsertim urgeat ad hominem contra Suarez.

328 Hic denique notandum cum bassolio 4. *dist. 14. q. 3. ar. 2.* quod dicit reviviscencia meritorum fiat partim ex iustitia, partim ex misericordia, ut explicatum est, principaliter tamen ad hoc opus videtur concurrere misericordia, quam iustitia, & ratio est, inquit Bassolius, quia secundum rigorem strictæ iustitiæ peccans mortaliter non solum debet privari actione, sed etiam lute, tanquam inimicus mortalis ipsius; Regis ex culpa sua & hoc in penam; & idem quod sibi servetur ius ex illis operibus, hoc est ex divina misericordia; & ex divina misericordia etiam, quod opera mortificata reviviscant; Neque obstat dignitas meritorum; nullum enim est meritum de æquivalens ad præmium vite æternæ, quia secundum Apostolum non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reviviscant in nobis.

ARTICVLVS TERTIVS.

An tota gratia prioribus meritis debita per subsequentem iustificationem restituitur.

329 Hæc actus ostensum est merita perfectè reviviscere quoad totam gloriam ipsi antea debitam; nunc quaeritur an etiam reparari tota gratia, quæ per peccatum fuerat amissa, quoniam verò duplex gratia portio potest in homine considerari, alia, quam iusti consequuntur per merita sua; aliam verò, quam consequuntur sine suo merito, cuiusmodi est omnis

prima gratia, quam quis accipit, cum à peccato relinquit, & omnis præterea; quæ ex opere operato confertur virtute sacramentorum; de omnibus his gratiæ portionibus est difficultas; in qua plures solent referri sententiæ, ad eum Coninch *dist. 2. de penit. dub. 20.* & Ovidius *trakt. 9. controu. 6. p. 3. quinq.* vel exserant; quæ tamen omnes ad tres præcipuas reduci possunt; Prima affirmat absolutè, & universaliter omnem gratiam restitui in ipso justificationis instanti, ita Suarez, Coninch Ovidius, Beccanus, Amicus, Aversa, Calpenfis, Lugo, & alii Recipientes passim. Secunda absolutè, & universaliter negat antiquam gratiam restitui tunc, quando homo relinquit, sed alii postea restitui in fine vite, vel in principio gloriæ; ita Scotus ut plurimum sentire videntur, quia Scotus ita insinuat vius est *loc. cit. 4. dist. 22. quest. un. ar. 2.* sic Arctus *ibid. ar. 6.* Hiquæus, Faber *dist. 42. cap. 3.* imò Vulpes *dist. 17. cit. ar. 1. concl. 1.* cum Tataro hic inquit nunquàm restitui. Tertia tandem sententia affirmat in instanti justificationis equidem restitui totam gratiam, quæ pro antiquis meritis antea habebatur; negat tamen recuperari gratiam per infusionem Sacramentorum antea comparatam, quoniam id non constat ex Scripturis, & Patribus, nec colligitur ex reviviscencia meritorum, quæ hæctenus stabilita est; ita Valquez *dist. 21. c. 1.* Turrian. *dist. 14. de penit. dub. 5.* & probabile censet Calpenfis *loc. cit.* cum quibusdam aliis; Unde sequitur nec homini concedendam esse gloriam tali gratiæ Sacramentali per modum hæreditatis correspondentem, & sic etiam ex nostris dicitur Hiribarnes *dist. 21. cit. sect. 6. ubi etiam notat se se.* Scotum circa hoc punctum determinatè propriam non proposuisse sententiam, sed solum probabiliter fuisse locutum, ut liquet ex ipso contextu, quod & Poncius quoque advertit, quod occasionem Scotus dedit non unquam loquendi; quare in huius dubii resolutione, quod est magis veritati consonum, nec à Scoti doctrinam alienum, proferre curabimus.

330 Primò itaque mihi dicendum videtur penitenti, & justificationis restitui debere portionem gratiæ præcedentibus meritis acquisitam per augmentum, sive hæc restituitur in ipso justificationis instanti, sive postea; & saltem profusè esse hæc nunquam restitui; Hæc assertio communis est serè apud omnes, supponentes gloriam dari juxta mensuram gratiæ, quia gloria est debita meritis meriti gratiæ, quæ illis dat valorem; ergo nequeunt antiqua merita relinquiri ad gloriam, quin etiam restituantur ad gratiam proportionatam. Constat tamen, nam sicut jus ad gloriam fundatur in gratia, ita majus jus ad gloriam majorem in gratia majore est enim gratia ipsa passiva ad optio Dei, quæ ius tribuit ad gloriam ipsius, ut tradit Aureolus 4. *dist. 22. ar. 1. probat.* imò Scotus *dist. 4. dist. 21. quest. 1. sub Fubi hæc ratione inquit ad determinatum gradum gloriæ requirit, ut prævia dispositionem, determinatum gradum gratiæ; & quest. 2. infra l. inquit, quod nulli datur aliquid gloriæ, correspondens, meritis sine correspondente gratiæ; Demum, quia ex opposito sequeretur, Deum plus præmiare præmio essentiali gloriæ, quem minus diligeret; & è contrariis præmiare, quem magis diligeret; consequentia probatur, quia Deus diligit creaturam per gratiam; ergo si antiqua merita relinquantur ad gloriam, & non ad æqualem gratiam Deus plus præmiaret per gloriam, quam minus diligeret per gratiam, & è contrariis.*

331 Respondet Vulpes mordicus negando ad attingendam gloriam in tali gradu requiri gratiam per modum dispositionis in gradu commentaturo; imò contra ait Scotum *loc. cit. 4. dist. 21. quest. 1. F.* asserere, sufficere per modum dispositionis ad quemcunque determinatum gradum gloriæ etiam summam, aliquem gradum gratiæ etiam minimum; unde tandem in fine illius articuli concludit quemcunque gradum gratiæ sufficere ad disponendum hominem in genere mortis, vel theologice intrinsece quasi in genere causæ formalis ad quemcunque gradum gloriæ; & quod cum Doctores alii dicunt gloriam dari juxta mensuram gratiæ, nunquam id probant, nec probare possunt, cum fides doceat retributionem in beatitudine fieri tantum juxta meritum mensuram, id quod expressè asserit Scotus 4. *dist. 2. q. 2. un. infra H ubi ait Scripturam docere, quod reddet Deus unicuique secundum opera sua, non verò secundum habitum suum.*

332 Ceterum id gratis omnino asseritur, & contra communem omnium sensum; nullus enim quem viderim, saltem ex Recentioribus, adhuc negare ausus est hæc proportionem inter gratiam, & gloriam; Porro Montefinus *par. 2. dist. 36. n. 170.* asseruit utique gratiam antiquam recuperari in hac vita secundum magnitudinem intentionis, & qualitatè ad mensuram dispositionis; secundum autem magnitudinem virtutis, quæ consistit in ordine ad merita, & ad gloriam illis respondentem, secundum fe totam etiam in hac vita restitui, quia quicunque gradus restituitur, est cum ordine ad totam gloriam meritis dividivis respondentem, hoc, inquam, totum asserit Montefinus.

nus, *par. 2. dist. 29. n. 170.* asseruit utique gratiam antiquam recuperari in hac vita secundum magnitudinem intentionis, & qualitatè ad mensuram dispositionis; secundum autem magnitudinem virtutis, quæ consistit in ordine ad merita, & ad gloriam illis respondentem, secundum fe totam etiam in hac vita restitui, quia quicunque gradus restituitur, est cum ordine ad totam gloriam meritis dividivis respondentem; hoc, inquam, totum asserit Montefinus, quod videtur coincidere cum prædicto Vulpis asserito; Nihilominus idem Auctor, ne videtur negare præfatam proportionem inter gratiam, & gloriam communi calculo in omni Schola receptam; affirmat deinde gratiam antiquam in alia vita restitui secundum omnem magnitudinem intentionis, etiam si homo in hac vita in posteris justificationibus non se ad eam disposuerit; ergo solus, & male Vulpes negat antiquam gratiam meritis præcedentibus debitam unquam restitui, nec in præterito, nec in alia vita. Et planè Scotum locum in nostro argumento citatis talem proportionem asserere unicuique textum legenti patebit, adeo ut sine impudentia, & perversa negari nequeat, quod etiam non minus expressè indicavit 4. *dist. 4. q. 7. sub A.* dum ait ordinato ad maiorem gloriam confertur consequenter majorem gratiam, quæ clara est medium, & diffusio ad illam, & hæc loca sunt adeo clara, & obvia, ut imperitio à Vulpio detorqueantur in peregrinos; imò contrarios sensus. Quod verò inquit retributionem in beatitudine fieri tantum juxta meritum mensuram, hoc plenissimè verum est; sed hæc merita valorem non habent, nisi ex gratia, & juxta gratiæ proportionem, ordinatio namque ad gloriam est effectus formalis gratiæ inhzrentis ex Scoto 1. *dist. 7. quest. 2.*

333 Denique cum Doctores dixerit ex Scripturis Deum reddere præmium gloriæ unicuique secundum opera sua, non autem secundum habitum suum, hoc planè non dicit ad excludendam gratiam, quasi nudis operibus, sine intuitu gratiæ conveniant aliqui gradus gloriæ, hoc enim Pelagianum dogma sapit, imò concipit verbis docet ibi Doctorem indistinctos esse omnino gradus correspondentes gratiæ, & meritis, ut liquet ex illis verbis sub lit. *Ligitur meritis suis correspondebat tantum gloria, quantum est illud correspondens gratiæ;* quorum verborum occasione inquit Tatarus ibidem ea declarans, quod gratiæ per se non correspondet aliqui gradus gloriæ alius, quam sit gloria, quæ correspondet actui, & idem una, & eadem gloria correspondet & gratiæ, & bono operi; & non correspondet gratiæ, nisi quia correspondet operi; & è contrariis, quia in meritis adalorum hæc duo non separantur, sed pari passu graduantur; Quare cum Doctores paulò supra distinguerent videtur gradus gloriæ correspondentes gradibus gratiæ à gradibus gloriæ correspondentibus ipsis operibus, loquitur de gratia, quæ datur in Sacramento, ut exponit Hiribarnes, & Arctus *loc. cit.* non autem de gratiæ collata vi morali congrua, vel condignæ nostrorum operum, ut perperam Vulpes intellexit *loc. cit.* unde deduxit nullum esse absurdum aliquid in patria, ratione meritorum majorem esse essentialiter beatitudinem, & ratione gratiæ minoris minus beatum; & è contrariis ratione gratiæ intensioris esse essentialiter beatorem, ratione meritorum minoris beatum; Hoc, inquam, profusè falsum est, nam gradus gloriæ correspondentes gratiæ contritionis, non distinguuntur à gradibus gloriæ correspondentibus ipsi contritioni, ut expressè innuit Doctores verbi relatis, quod meritis suis correspondet tantum gloriæ, quantum est illud correspondens gratiæ; Itaque idem dicit Scotus Deum reddere ex testimonio Scripturarum unicuique secundum opera sua, non verò secundum habitum suum: ut innuere gloriam in adultis non correspondere gratiæ per se, & separationem ab opere, scilicet correspondere gratiæ baptismali in infantibus; sed simul cum opere, & juxta ejus exigentiam, ut ibidem Tatarus exponit.

334 Respondet deinde ab Confirmationem argumenti principalis Arctus *loc. cit.* gratiam posse considerari dupliciter, vel in genere gratiæ, vel in genere qualitatis; tunc ait augmentari in genere gratiæ tantum, quando aliquis habet plura merita, quibus sit dignus major gloria, quam habet gratiam habitalem, veluti si habens duos gradus gratiæ, & decem merita, sit acceptus ad decem gradus gloriæ; tunc autem augetur gratia secundo modo, scilicet, in genere qualitatis, quando intenduntur, vel infunduntur plures gradus gratiæ: ex quo deducit, quod habens plura merita semper habet majorem gratiam in genere gratiæ, hoc est acceptationem ad gloriam, non tamen in genere qualitatis; siquidem per unicum gradum gratiæ potest Deus acceptare aliquem sanctum ad centum gradus gloriæ; quæ doctrina coincidit cum ea Vulpis jam relata, quod quilibet gradus gratiæ etiam minimus sufficit per modum dispositionis ad quemcunque gradum gloriæ etiam summam, quia est dispositio moralis, & non physica.

335 Verùm hic Auctor sic respondens loquitur de possibili, non de facto; imò de facto concedit tantumdem gloriæ cor-

respondere meritis, quantum correspondet gratiæ in genere qualitatis, etiam si gratia sit dispositio solum moralis, & non physica ad gloriam; Unde obiciens sibi contra allatam proportionem, quod frustra Deus auget gratiam in genere qualitatis; siquidem per unicum gradum gratiæ potest aliquem acceptare ad centum gradus gloriæ, non esse frustra, quia gratiam non solum est acceptatio ad gloriam, sed etiam decem gradum spiritualis animæ, quo anima fit potentior ad operandum; unde licet quantum ad acceptationem ad gloriam, tantum possit valere unus gradus, sicut mille; non tamen quantum ad potentiam operandi, & quantum ad animæ decorem. Et rursus obiciens; quod si gratia est decor animæ, & præmium accidentale meritorum, ergo in patria quilibet tot habet gradus gratiæ in genere qualitatis, quot habet gloriæ. Respondeo concedendo totum, quia ex Scoto *dist. 21. quest. 1. f.* in mortis articulo datur gratia correspondens meritis, quia gratia est præmium accidentale respondens meritis; & quæmadmodum tunc merita quoad præmium essentialia, scilicet, gloriam præmittunt ita quoad præmium accidentale præmiabuntur; Et tandem sibi obiciens, ex prædicta doctrina in ea responsum data sequi, quod aliquis in Cælo cum minori gratia in genere qualitatis possidebit majorem gloriam, quæ erat alia confirmatio nostri principalis argumenti; Responderetur in fine illius articuli, quod in mortis instanti gratia respondens meritis datur homini iusto, & ratio est, inquit, quia gratia est præmium accidentale respondens meritis; & sicut merita, quæ ad præmium essentialia, scilicet, ad gloriam, tunc præmittuntur; ita etiam quoad præmia accidentalia remunerabuntur, quæ ratio rursus ducta ex ratione præmii facit pro hac prima nostra asserione.

Occurrit Vulpis.

336 Sed Contra hanc primam conclusionem obicit Vulpes ex Scoto *dist. 22. ar. 2.* quia merita, quibus respondet jus ad gloriam, cum sint opera nostra, per peccatum non deperduntur sed tantum impediuntur semper enim per ea manet nobis jus ad gloriam, licet impediuntur, & suspentum, gratia verò, cum sit purum donum Dei, semel amissa nunquam reddit, quia nullum jus ad illam manet in nobis. Deinde homo in justificatione recipit gratiam juxta mensuram sui dispositionis etiam ex Tisd. *sect. 6. cap. 7.* ergo quando dispositio est remissa, non recipit nisi remissam gratiam; ergo non recipit totam gratiam præcedentium meritorum præsertim si fuit interita. Tandem illa gratia, quam meruit homo ante peccatum per bona opera, fuit illi statim data, tanquam præmium suorum operum; ergo quando illam partem dissipavit per peccatum, non debet illi restitui ex iustitia ob eadem merita; aliquo ob eadem merita daretur bis præmium; quod ratio iustitiæ non postulat.

337 Respondeo argumentum probare ad summam de prima gratia sine nostris meritis collata, & de Sacramentali collata ex opere operato Christi Domini; hæc enim proprie dicitur donum solius Dei, non vero nostri merentium eam de condigno, vel de congruo, quia attritio prævia Sacramento non est meritum, vel dispositio Deum flexens de congruo ad creationem gratiæ in ipso Sacramento elargitæ, imò vi, & efficacia ipsi abolitionis confertur; gratia autem secunda collata ad ingratum operum hominis iusti, licet sit donum Dei eam physice creantis; nihilominus est etiam ipsius iusti merenti illam de condigno in ratione præmii accidentalitatis; imò & gratia præmiæ facta ad intuitum contritionis aliquo modo dici potest etiam moraliter opus ipsius hominis, quia disponit ad illam, eamque meretur saltem de congruo; Quando itaque Doctores *dist. 2. cit. sub H.* inquit, quod gratia prior fuit tantum donum Dei, atque ideo non debere ex iustitia restitui per novam justificationem, loquitur de gratia vi Sacramentorum præmiæ; ut exponit Hiribarnes, & Arctus *loc. cit.* vel etiam hic placet, de prima gratia collata sine nostris meritis, non autem de secunda gratia ex meritis nostris collata, de qua est eadem ratio, ac de gloria ipsa; etenim meritis in gratia factis non minus, ut præmium, respondet augmentum gratiæ, quam gloriæ, ideo non minus debent merita relinquiri ad augmentum gratiæ sibi respondens, ut condignum præmium, quam ad augmentum gloriæ.

338 At insit Vulpes, gratiæ ex sua ratione formali est donum Dei ex Apost. ad Rom. 9. *si ex operibus iam non est gratia,* ergo gratia sub augmento proprium titulum non amittit, quasi mutetur in naturam sui accessioris, alioquin jam fieret extra statum gratiæ; ergo si augmentum perit cum ipsa gratia per demeritum peccati à Deo subtrahitur, non remanet amplius meritis vivificatis debitum; quia accessiorium semper sequitur naturam sui principalis. Respondeo, quod si velis Vulpes per hoc argumentum, quod satis prolixè proponit, me non satis percipere; vel enim intendit negare augmentum gratiæ cadere sub merito

338 *tie praeferit vs Sacramento, non redit sibi jus, & dignitas.*
 Sed quamvis haec ratio satis probabilem suadet hanc partem; non tamen omnino convincit; quia licet talis gratia sacramentalis sit purum donum Dei, upote nobis obveniens ex opere operato, & sine nostris meritis; tamen semel collata sit nostra, non minus, quam caetera Dei dona, qui in nobis dona sua coronat; ergo semper manet in divina acceptance, ut nostra; Tum quia gratia affuitur, & sine ulla probatione, quod quae pendet ex liberali Dei donatione, semel per peccatum amissa nunquam per poenitentiam recuperetur, & sane excellens Dei misericordia suadet oppositum; unde quando ex iustitia non recuperarentur, sicut quae pendet ex nostris meritis; satis pium est credere, quod recuperentur ex Dei benignitate, ut satis aperte colligitur ex parabola poenitentis Lucae 15, superius allata, ubi omnia proflus filio prodigo restituta leguntur, quae prius habebat, etiam si donata fuerint. Tum tandem quia, ut inquit Suarez, quamvis respectu nostri aliqua dicantur a Deo gratis omnino donari; non tamen gratis donantur respectu Christi; cujus merito omnia debentur; ergo gratia Christi semel nobis ex eius meritis applicata non minus sit nostra, quam gratia, vel ejus augmentum ex meritis propriis nobis collatum, quia merita Christi ex ipsius ordinatione sunt nostra.

349 Altera vero pars problematis opposita, quod nempe gratia quoque sacramentalis, & quaecumque alia sine nostris meritis collata, restituitur post peccatum, vel in ipso justificatione instanti, vel saltem postea; probatur, a Suarez, Lugo, Becano, Averia, & aliis Neotericis passim; quia ut dicebamus, illa gratia licet nobis gratis conferatur, & sine nostro merito, datur tamen ex iustitia respectu Christi propter illius merita, quae nobis applicentur in Sacramento; sed merita Christi non sunt minus efficacia, quam nostra; ergo si gratia, quae data fuerat ex nostris meritis, iterum restituitur ablato peccato; multo magis restituetur ea gratia, quae data fuerat ex meritis Christi; Tum quia id patet de Sacramento Baptismi, nam gratia baptismalis, si non fuit data postea fisionis obice, datur postea recedente fictione ob efficaciam meritum Christi applicationem; sic ergo pariter erit de gratia per alia sacramenta collata; & per peccatum perditam, quod sublatum peccato reddit. Tum 3, quia culpa remissa maximum adhuc nocumentum inferret, subiret namque hominem perpetuae, & aeternae poenae, scilicet, amissionis tantae gratiae, & gloriae illi correspondentis. Tum 4, quia valde durum, & molestum esset homini, qui aliquando per vehementem contritionem magnam gratiam oblinuerat, vel per diuturnum, & frequentem usum Sacramentorum, si semel in peccatum aliquod mortale labatur, in perpetuum privati tota illa gratia, & gloria illi correspondente, & nunquam amplius eam recuperare posse. Tum 5, quia idem v.g. in Sacramento Ordinis, & Confirmationis gratia conferuntur, ut homo ritè, & benedictum possit exercere munus sacerdotale, vel profiteri fidem, vel aliud ministerium per tale Sacramentum injunctum; ergo ablato peccato talis gratia restitui debet, ne homo per totam vitam privetur fructu illius Sacramenti, cum enim nequeat illa reiterare Sacramento, si non restituatur eorum gratia, suo fructu abatur effectu; imò fructum gratia debet restitui, quia restituitio in fine vitae nihil ad eum finem conducet, ita specialiter arguit Cardinalis de Lugo. Tum tandem in specialia, gratia, & gloria, quae contritioni respondent, debet restitui, quando iterum homo refurgit, quia contritio per illam gratiam formata, facta fuit de condigno meritoria gloriae; ergo si merita revolvunt, & reddenda est gloria illis debita; revolvit inter illa merita ejus contritionis, & reddenda est illi sua gloria; ergo praeterea redditur illi gratia, quamvis respectu ipsius gratiae non fuerit meritoria de condigno.

350 Nihilominus, quamvis etiam rationes istae hanc problematis partem satis probabilem ostendant, non tamen ita urgent, quin facile solvi possint; Prima namque ratio urget tantum de possibili, non vero de facto, ut etiam notavit Cardinalis de Lugo num. 47, non enim quoties datur nobis aliquid ex Christi meritis, datur cum omni perfectione, & jure, quo possit dari ex ejus meritis, quia non vult Christus semper illa applicare cum tota eorum perfectione, & energia, sed cum limitatione, licet ex parte valoris eorum utique possent perfectus applicari: potuit enim illa ita applicare, ut verbi gratia perseverantiam in gratia mereretur, quod tamen non fecit; sic igitur in re nostra potuit applicare sua merita in Sacramento, ut daretur gratia homini illo mediante, & non ut restitueretur post lapsum: quare cum nobis non constet de reali applicatione, quae in argumento asseritur, illam simiter asserere non debemus. Ad 2, bene occurrit Vaquez disp. cit. cap. 7, in fine, vel id esse peculiare Baptismi privilegium inter caetera Sacramenta: vel melius, non valere patrem: etenim Sacramentum applicationem saltem semel suum debet praestare effectum, quem antea

praestaret, si obicem non inveniret, ut ejus efficacia demonstratur: at postquam semel hunc suum produxit effectum, nempe gratiam in anima: si postea per peccatum deperditur; nulla est necessitas ad ejus efficaciam salvandam, ut per sequentem justificationem reparetur; semel enim collata gratia per Sacramentum, satis est ejus efficacia demonstrata.

Ad 3, respondet ibidem Vaquez hanc gratiae amissionem, & gloriae correspondentis, non futuram proprie poenam, aut punitionem in patria; sed futuram relictum ex peccato praeterito a quo quasi a causa formali extincta fuit gratia. Haec tamen solutio satisfacere non videtur, quia non alio modo in damnatis carentia gratiae, & gloriae est poena actualis damni, nisi quatenus tunc executioni mandatur effectus, quem peccatum intulit, scilicet, impedimentum gratiae, & gloriae; igitur ex eo, quod amissio gratiae sacramentalis, & gloriae ei correspondentis, sit in hoc sensu effectus ex peccato praeterito relictus, non tollitur tunc adhuc proprie sit aliqua poena damni. Itaque dicendum est, quod poena damni proprie poena est privatio alicujus boni antea debiti, & haec ratione carentia gratiae, & gloriae est poena in damnatis, quia hoc bonum gratia antea eis debitum, quia ratione etiam dicebamus, supra num. 345, quod si gratia praecedentibus meritis debita nunquam restitueretur, esset proprie poena damni; caeterum gratia sacramentalis, ac quae liber alia sine ulla nostris meritis obta, nullo titulo est nobis debita, sed purum Dei donum, ideoque etiam si nostra culpa amittatur, talis amissio est merus effectus ex peccato praeterito relictus, non autem poena damni, quia non est carentia boni antea nobis debiti, sed Dices, quoniam non fuisse superius num. 319, potuisse fieri proprie per modum poenae poenae committi, ut Deus acceptare amplius nollet vestigia priora, etiam si homo retrahat; ergo saltem in eo casu sequitur hoc inconveniens, peccatum remissum posse penam privatione aliorum graduum gratiae, & gloriae in aeternum etiam in patria.

Respondeo, ad hoc evitandum inconveniens ibi data opera concessum etiam fuisse, potuisse sic a Deo desinari, & decerni per modum cujusdam conditionis, ut merita non amplius acceptarentur ad gloriam, si homo post illa caderet, ut ibi explicatum est; quibus namque addo ex doctrina allata, quod ablati lege, ac extrinseca ordinatione, qua voluit merita ita accepta, ut reviviscere, ac reparari possent; tunc licet poenitentia careret gratia, & gloria, quae ante peccatum meritis illis debebatur; ablato tamen per poenitentiam peccato, non amplius talia carentia esset illi poena damni, quia tale bonum non esset ei amplius debitum, tale enim debitum praecipue in ea lege fundatur de reparatione, & reviviscencia meritorum, quae ex hypothese supponitur ablata.

Ad 4, hoc non debet homini esse molestum, & durum, quia gratia sacramentalis, & gloriae ei correspondentis, non datur ex ulla nostris meritis, sed ex liberali Dei donatione; sed potius debet esse motivum ad cavendum de peccatis. Ad 5, respondet illud esse effectum tantum secundarium Sacramenti Ordinis, & Confirmationis, non vero primum; quo fructu si priventur homo per peccatum, non ob id Sacramentum frustratur in effectu primario, qui est collatio gratiae in ejus applicatione; neque id ullatenus efficaciam illorum Sacramentorum praedjudicat, quia id evenit ex hominis culpa, non ex defectu valoris Sacramenti, ad quem non spectat reparatio gratiae jam per peccatum deperditae, sed sola gratiae collatio in prima ejus applicatione. Ad ultimum, ob eam rationem concedo, rationabilis esse, quod prima gratia justificans, quae per propriam sufficientem dispositionem obta est extra Sacramento, restituitur per poenitentiam, quam gratia justificans, quae solum confertur ex opere operato in Sacramento, tum etiam quia gratia prima praeserta ad intuitum conditionis, etiam si non cadat sub merito de condigno, adhuc tamen aliquid dicitur mortaliter operi ipsius hominis, quia disponitur ad illam, eamque saltem meretur de congruo.

QUESTIO VNDECIMA.

De augmento justificationis, & gratiae, an fiat per actus etiam remissos, & quomodo.

353 **S**ermo est de bonis operibus supernaturalibus in gratia factis; & quidem dubium non est de actu intensiori ipso habitu gratiae, qui existit in homine, esse meritum augmenti; hoc enim omnes Theologi concedunt, quia & omnes habitus, hoc habent, ut per actus intensiores augerentur, ut ex Philosophia suppono; solvitur ergo est difficultas de actibus vel aequalibus habitibus, vel ipso remissioribus, siquidem aiunt Philosophia proportione minoris virtutis actionem non prodire. Cum, ergo bona opera iusti possint quandoque esse intensiora, quam ejus gratia habitualis, quandoque aequalia, ac etiam intantum remissiora v.g. homo iustus habens gratiam, ut quatuor, potest elicere actum charitatis, ut tria, ut quatuor, vel ut quinque jure majore, vel minore efficaciam divini auxilii actualis, & conatus liberi arbitrii, difficultas est, an quolibet actu, etiam aequali, aut remisso, homo iustus mereatur augmentum gratiae, & charitatis, quas hic suppono ex dictis eundem importare habitum.

354 In hac celebri controversia plures solent sententiae referri, quae tamen omnes ad tres reduci possunt. Prima sententia absolute negat, asserens gratiam non intendi, nisi per actus ipsa intensiores: ideoque aequales, & tanto minus remissiores non mereri ulium augmentum gratiae, & gloriae, sed tantum premium aliquod accidentale, ut potè majus quoddam gaudium; aut etiam meriti idem premium essentiali antea sibi debitum, & pro merito per actus intensiores, ut nempe novo, & duplicato titulo ei conferatur ob nova merita; & ratio est, quia sicut alii habitus non augentur in intentione per actus remissiores, ita hec habitus gratiae; si vero non crevit gratia, nec augetur gloria, quae commeneratur ipsi gratiae; Quae opinio tribuitur Bon. 2. dist. 40. art. 2. q. 3. & D. Th. 1. dist. 17. q. 1. art. 3. & sequitur D. Thom. 22. q. 2. art. 6. cum quae etiam convenit Durandus 1. dist. 17. q. 8. quoad actus remissiores, non tamen quoad aequales. Secunda sententia docet iustos per omnes actus mereri augmentum gratiae, & gloriae; addit tamen hoc augmentum non conferri in eodem instanti in quo actus illi efficiuntur; ita ferme D. Th. cum ceteris Thomistis par. 2. q. 114. art. 8. ad 3. & 2. q. 2. art. 6. & Scotus cum suis 4. dist. 21. quest. 1. sub F. & dist. 23. quest. univ. art. 2. sub H. Qui tamen discrepant de tempore; quae tale augmentum gratiae conferatur, nam D. Thomas loc. cit. affirmat per actus remissos charitatis etiam in vita charitatem augeri, quando postea habetur actus intensior, inquit enim tunc fieri, cum fuerit rectè dispositus; & ita passim loquuntur Thomistae, praeterea velut de Caetano, & Capreolo; Scotus vero loc. cit. ait tale augmentum relevare ad finem vitae, vel in principio gloriae, quod etiam fatetur tenet D. Thomas, quando in hac vita homo iustus non habuerit ferventiorum actum, alioquin tale augmentum nunquam ei daretur; atque ita loquuntur Scotistae passim, ut videtur post apud Fabrum disp. 4. cap. 3. in fine; Omnes vero Doctores, qui putant augmentum non statim dari, ex eo moventur, quod actus respectu habitus proprii, non solum le habent, ut merita, sed etiam in dispositio; ad intendendum autem habitum requiritur intensior dispositio, sicut ad intendendas alias physicas qualitates.

355 Tertia tandem, & communis sententia inter Recentiores hoc avo est, unicuique iusto statim atque actum meritorum exercet, quantumvis remissum conferri augmentum gratiae, & eius ad gloriam juxta proportionem singularum actuum, ita Vaquez par. 2. disp. 220. cap. 5. Suarez lib. 6. cap. 3. Coninch. lib. 1. de virtutibus disp. 8. dub. 9. Amicus disp. 35. de merito sect. 8. Calpenis disp. 6. de gratia sect. 11. Torrianius disp. 2. dub. 13. Arias disp. 5. sect. 2. Oviedo. contrav. 3. p. 2. q. 4. Averia qu. 1. q. 4. de merito sect. 19. qui alios citant; quam communem modo sententiam plures etiam amplectuntur ex nostris, ut Corduba lib. 1. quest. 9. Vega super Concilium lib. 6. cap. 26. Almain. tract. 3. moralium cap. 11. & 12. Hiribarnes disp. 2. c. 1. sect. ult. Poncius disp. 36. quest. 8. Vulpes som. 2. par. 3. disp. 57. art. 6. Neque propterea aliquid alienum a Scoti mente docere putant, tum quia hoc ipse significasse videtur disp. 57. quest. 3. dum contra Gostredum disputat de augmento charitatis; tum quia quando loc. cit. in 4. inquit augmentum gratiae non statim conferri actibus remissis, sed congruo tempore, nimirum quando esset specialis necessitas ejus, ut in fine vitae, vel post hanc vitam in principio gloriae; loquitur veluti ex suppositione communioris sententiae, quae tunc temporis vigebat, parum sollicitus de ejus probabilitate, vel improbabilitate: cujus rei evidentissimum signum est, quod illum dicendum nec examinavit, neque probare curat, aut amplius declarare, ut ille motus est, sed obiter, & perfunctorie de illo agit,

veluti illum supponens ex communi sententia, ut inter alios advertit Hiribarnes loc. cit. quod etiam antea notaverat Burgius 1. dist. 17. super quest. Scoti de augmento charitatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Resolutio Quaestionis.

356 **D**icendum Primò, iustum per actus etiam remissos, si ceterae adint conditiones, iterari de condigno, gratiae, & gloriae augmentum. Haec est communis Auctorum secundae, & tertiae sententiae contrarium, quam cumulatè probant illi Auctores, praecedendo nunc ab eo, quod gratia detur statim, vel in futurum, de quo dicemus sequenti conclusionis; & Primò quidem probatur ex pluribus, ac evidentibus sacrae Scripturae locis, in quibus sine ulla limitatione talis, vel talis intensio, declaratur, iustum mereri augmentum gratiae, & gloriae per quaecumque bona opera juxta singulorum proportionem, quae valde diligenter, & accurate ab Arias praesertim loc. cit. expenduntur; ita clarissimè colligitur ex parabola talentorum, & minarum; quia non ille solum, qui habens unam minam fecit decem, & quiescit quinque, hoc est supra intentionem habitum, quos hic habebat, sed & ille, qui habens quinque talenta fecit alia quinque, & qui habens duodecim duo, acceperunt a Deo mercedem; ergo necessarium non est ad meritum, & augmentum gratiae opus intensivum, quam sit ipsa gratia in praefata parabola per talentum significata. Hoc idem non minus dilucidè significavit Paulus 2. ad Corinth. 9. qui parè seminis, parè & metet; & qui administrat semen feminis multiplicabit semen vestrum, & auget incrementa frugum iustitiae vestrae, promittit ergo augmentum iustitiae elemosinis, sive intento actu fiant, sive non, idè, sive parè, sive intensè terminetur, ut explicat Basilus in Psalm. 83. & August. serm. 7. de verbis Domini. Et tandem clarissimè quoque colligitur ex 1. Corinth. 3. ubi dicitur, unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, uniusquisque opus, quale sit, ignis probabit; si cuius opus manserit, mercedem accipiet, ac opera remissiora in iudicio probata manebunt, quia in eis nollus culpa defectus inveniatur, non enim aurum, argentum, gemma, ut ibi inquit, Apostolus, ergo suam accipient mercedem; Vbi rursus scitè ponderat Arias; Apostolus dicere post aurum valere argentum; ergo opera minor aetate post majora valent. Nec ritè possunt haec loca adeo manifestè interpretari de illo praemio accidentali, quod primae sententiae Auctores comminiscuntur; nam in eis tempore agitur de praemio, quod Christus in Evangelio promittit, illud enim solum vocatur merces, & regnum.

357 **S**ecundò adhuc evidentius probatur ex quibusdam locis Concilii Tridentini, etiam accurate ab eodem Arias ponderatis, in quibus, operibus omnibus bonis in Deo factis, seu ex gratia procedentibus tribuitur augmentum gratiae, & gloriae, tanquam praemium de condigno abique alia limitatione; ita praesertim docet sess. 6. can. 24. & 32. Quinimò cap. 16. enumerans conditiones ad meritum augmentum, solum requirit, ut sic opus hominis iusti, & sit factum in Deo, hoc est, ex auxilio, & gratia, & asseritè determinat quicquam aliud ad meritum, & consecutionem praemii non requirit, dum inquit, nihil ipsi justificationis amplius deesse credendum est, quo minus illis operibus, quae in Deo sunt facta, vitam aeternam vere praeruisse consensur; ergo qui dicit opera supernaturalia in gratia facta non esse meritoria, nisi sint intensiora, iam plus requirit, quam Concilium determinat, nam conceptis verbis inquit, non plus requirit. Et cap. eodem inquit; Neque vero illud omittendum est, quod non ex minoribus in lacris licetis usque adeo tribuatur, ut qui uni ex minoribus suis potum aquae frigidae dederit promittit Christus non esse sua mercede cariturum; Quibus verbis maxime significatur, etiam levissima opera habitura mercedem gratiae, & gloriae; quae doctrina utique falsa esset, si omnia opera bona, quae propriam gratiam non excederent in intentione, mercede sua carerent. Neque haec loca explicari possunt de praemio accidentali, quod erit diversum pro diversis operibus; quia ibi Concilium expressè loquitur de merito gratiae, & vitae aeternae. Neque etiam dici potest non cariturum mercede sua, & praemio essentiali, quia meretur novo titulo eandem gratiam, & gloriam prius debitam. Quoniam Concilium cap. 10. docet, iustus renovari de die in diem, & crescere in accepta iustitia per bona opera; si autem novus gradus non daretur, auctoritate inquit illorum, sed gradus iam alio titulo datus, & debitus, iustus non cresceret sanctitate, & opus illud mercede careret. Tum quia haec est fuga ridicula, & consista solum ad eludendum vim Scripturae, & Concilii; si enim iustus nihil esset novi accepturus, sed solum idem praemium ex novo titulo: responderet possit; satis mihi est unum, quia iam ob hunc unum, quam ob duos, beatus ero, ut inquit Arias.

Tertio probatur ratione ducta ab inconvenienti; hinc 358 omni